بۇرھان شەھىدىنى ئەسلەيمەن

ئەنۋەر خانبابا

بۇ يىل 10 ـ ئاينىڭ 3 ـ كۈنى، سابىق كوممۇنىزم جەڭچىسى، ئۇلۇغ ۋەتەنپەرۋەر، داڭلىق ئىجتىمائىي پائالىيەتچى، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئاتاغلىق ۋەكىلى بۇرھان شەھىدىنىڭ تەۋەللۇ- تىغا 100 يىل بولدى. بۇ خاتىرە كۈن مۇناسىۋىتى بىلەن مەن بۇرھان شەھىدىنى چوڭقۇر سېغىنىش ھېسسىياتى بىلەن ئەسلەي- مەن. بۇرھان شەھىدىنى ئەسلىگىنىمدە ئۇنىڭ شىنجاڭدىكى ھەر- مىللەت خەلقى ئۈچۈن ئىشلىگەن ئۆچمەس خىزمەتلىرى، ئېسىل پەزىلەتلىرى كۆز ئالدىمدا نامايان بولىدۇ.

بۇرھان شەھىدى 1912 ـ يىلى شىنجاڭدا ياڭ زىڭشىن تەختكە چىققاندىن تارتىپ، تا ئازادلىققا قەدەر بولغان بىرنەچچە دەۋردىكى مۇرەككەپ شارائىتتا ئۆزىنىڭ ياشلىق ۋە ئوتتۇرا ياش- لىق ھاياتىنى ئۆتكۈزدى.

ئۇنىڭ شىنجاڭدىكى ھاياتى بايلارنىڭ دوكىندا پىرىكازچىك بولۇشتىن باشلاندى. كېيىن ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىدا ھەرخىل مۇلازىمەتلەردە بولدى. ئۆلكە ئازاد بولۇشتىن بۇرۇن ئۆلكىلىك ھۆكۈمەت رەئىسى دەرىجىسىگە كۆتۈرۈلدى. ئۆلكە ئازاد بولغاندىن كېيىن، شىنجاڭ ئۆلكىلىك ھۆكۈمەتنىڭ رەئىسى، قوشۇمچە ئۆلكىلىك يۇقىرى خەلق سوت مەھكىمىسىنىڭ باشلىقى، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزىي كومىتېتى شىنجاڭ شۆبە بيۇروسىنىڭ دائىمىي ھەيئەت ئەزاسى، غەربىي ـ شىمال

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ھەربىي ـ مەمۇرىي كومىتېتنىڭ ئەزاسى، جۇڭگو خەلق سىياسىي مەسلىھەت كېڭىشى 2 ـ، 3 ـ، 5 ـ، 6 ـ نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك كومىتېتنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، سىياسىي مەسلىھەت كېڭىشى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق كومىتېتنىڭ رەئىسى، جۇڭگو ئىسلام دىنىي جەمئىيىتىنىڭ مۇدىرى، پەخرى مۇدىرى، 1 ـ، 2 ـ، 3 ـ نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى ۋەكىلى، 1 ـ، 2 ـ نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتى مىللەتلەر كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىر ئەزاسى قاتارلىق مۇھىم ۋەزىپىلەرنى ئۆتىدى.

بۇرھان شەھىدىنىڭ ئۇزۇن يىللىق خىزمەت پائالىيىتىدىكى قىزىل يىپ بولۇپ گەۋدىلەنگەن بىر خۇسۇسىيەت، ئۇنىڭ ئىلغارلىقى، تەرەققىيپەرۋەرلىكى، يېڭىلىققا ئىنتىلىشچانلىقى، دېموكراتىيىنى قوللاش، خەلق بىلەن ھەمنەپەس بولۇش، خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلىش ئىدى.

بۇرھان شەھىدى شىنجاڭدا ئاز سانلىق مىللەتلەر ئىچىدە ئەڭ ئاۋۋال ماركسىزم ـ لېنىنىزم بىلەن تونۇشقانلارنىڭ بىرى. ئۇ 1929 ـ يىلى گېرمانىيىدىكى ۋاقتىدا ماركسىزم بىلەن تونۇشقان، سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇش ساھەسىدە قولغا كەلتۈرگەن تەرەققىياتلارنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپ، سوتسىيالىزمغا بولغان ئېتىقادى باشلانغۇچ قەدەمدە تىكلەنگەن. 1933 ـ يىلى سوۋېت ئىتتىپاقىدا ئىنقىلابىي تەشكىلاتقا قاتناشقان. شىنجاڭغا قايتقاندىن كېيىن يەر ئاستى ئىنقىلابىي ھەربىكىتلەر بىلەن شۇغۇللانغان. شىنجاڭ خەلقىنىڭ جاھانگىرلىككە قارشى ئۇيۇشمىسىدا ئىشلىگەن ۋاقتىدا، جۇڭگو كومپارتىيىسىنىڭ ئەزاسى يۇ شيۇسۇڭ بىلەن تونۇشۇپ، ئۇنىڭ بىلەن يېقىن مۇناسىۋەتتە بولغان ۋە ئۇ ئارقىلىق جۇڭگو كومۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ كۆرەش تارىخى، لۇشيەن، سىياسەتلىرى بىلەن تونۇشقان. بۇ ئۇنىڭ ماركسىزم نەزەرىيىسىنى ئۆگىنىش ئىنقىلا-

بى پائالىيەتلىرى ئۇچۇن ئىدىيىۋى ئاساس يارىتىپ بەرگەن. ئۇ مىللىتارىست شېك شىسەي تۇرمىسىدە ياتقان چاغلىرىدىمۇ، كەلـ گۈسىگە ئۈمىدۋارلىق بىلەن قارىغان. جۈڭگو كومۇنىستىك پارـ تىيىسى ۋە داھىي ماۋ زېدۇڭنى ئەسلەپ «ھۆرمەت بىلەن ئەسلەيـ مەن، سىزگە سالام ماۋ زېدۇك» دېگەن شېئىرنى يازـ غان. 1912 ـ يىلى قۇمۇلدا قوزغالغان قۇمۇل خەلقى باشچىلىقـ ىدىكى دېھقانلار قوزغىلىڭىنى ۋە 1931 ـ يىلى قۇمۇلدا قوزغالغان خوجىنىياز ھاجى باشچىلىقىدىكى دېھقانلار قوزغىلىڭىنى قىزغىن ھىمايە قىلغان ۋە ئۇنىڭغا يۇقىرى باھا بەرگەن. ئۇچ ۋىلايەت ئىنقىلابىنى قىزغىن قارشى ئالدى ۋە ئۇچ ۋىلايەت ئىنقىلابى رەھبەرلىرى بىلەن يېقىن مۇناسىۋەتە باغلىدى. «11 ماددىلىق بىتىم» ئاساسىدىكى بىرلەشمە ھۆكۈمەت تەشكىل قىلىنغاندا، 7 ۋىلايەت ئىنقىلابى ئاممىنىڭ ۋەكىلى سۈپىتىدە ھۆكۈمەت ئەزالـ قىغا ۋە مۇئاۋىن رەئىسلىككە كۆرسىتىلدى. بۇ جەريانداً ئۇچ ۋىلايەت ۋەكىللىرى بىلەن بىرلىكتە «11 بىتىم»نىڭ ئىجراسى ئۈچۈن قەتئىي كۈرەش قىلدى. يەكەن ۋىلايىتىدە سايلام خىزمـ تىگە رەھبەرلىك قىلغاندا، سايلامغا قارشىلىق قىلغان ئەكسىيەتـ چىلەرگە قارشى تېغمۇتىغ كۈرەش قىلدى. ئۇرۇمچىدە يۈز بەرگەن «25 ـ فېۋرال ۋەقەسى» دە گومىنداڭ ئەكسىيەتچىـ لىرىنىڭ بۇزغۇنچىلىق ھەرىكەتلىرىنى قەتئىي پاش قىلدى. مەسـ ئۇد، مۇھەممەت ئىمىن بۇغرا، ئەيسالارنىڭ پانتۇركىزملىق ئىـ دىيە ۋە ھەرىكەتلىرىگە قاقشاتقۇچ زەربە بەردى. خەلق ئۇچۇن جان پىدالىق بىلەن خىزمەت قىلغانلىقى ئۈچۈن، ھەرمىللەت خەلقىنىڭ قىزغىن ھىمايىسىگە ۋە ھۆرمىتىگە سازاۋەر بولدى.

بۇرھان شەھىدى شىنجاڭنىڭ ئۇزۇل ـ كېسىل ئازاد بولۇـ شى، پۈتۈن مەملىكەتنىڭ ئازاد بولۇشىغا باغلىق، دەپ قاراپ پۈتۈن مەملىكەتنىڭ ئازاد بولۇشىنى، جۈڭگو كومپارتىيىسىنىڭ رەھبەرلىكىگە ئېرىشىشنى تەشنالىق بىلەن كۈتتى. شىنجاڭنىڭ

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

تىنچلىق بىلەن ئازاد بولۇشىغا تاۋ شىيۇ جاڭجۇن بىلەن بىرلىكتە باشچىلىق قىلدى. يولداش ژاك جېن «شىنجاڭنىڭ 50 يىلى» گە بېغىشلاپ يازغان سۆز بېشىدا «يولداش بۇرھان شەھىدى ژەتەننىڭ بىرلىكىنى قوغداش، شىنجاڭنى گۈللەندۈرۈش ژە تەرەققىي قىلدۇرۇش شۇنىڭدەك شىنجاڭدىكى ھەرمىللەت خەلقىنىڭ ئازادلىقى يولىدا نۇرغۇن ئىشلارنى قىلدى. شىنجاڭنىڭ تىنچلىق بىلەن ئازاد بولۇش ئىشىغا ئاكتىپ تۆھپىلەرنى قوشتى»، دەپ يازىدۇ.

بۇرھان شەھىدى ئۆلكە ئازاد بولغاندىن كېيىن شىنجاڭدا ئېلىپ بېرىلغان ئىجتىمائىي ھەرىكەتلەرنى قىزغىن ھىمايە قىلدى ژە قەتئىي ئىجرا قىلدى. ئۆلكە مەركىزىدە سوتسىيالىزم قۇرۇش ئۈچۈن جان پىدالىق بىلەن كۆرۈشتى.

ئۇ، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىغا ئالاھىدە ئەھمىيەت بەردى. ژەتنىمىز جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى 56 مىللەتتىن تەركىب تاپقان كۆپ مىللەتلىك بىر دۆلەت بولغانلىقىنى، شىنجاڭمۇ كۆپ مىللەتلىك ئاپتونوم رايون. ژەتنىمىز جۇڭگونىڭ، ئاپتونوم رايونىمىز شىنجاڭنىڭ تەرەققىياتى، مۇقىملىقى ھەرمىللەت خەلقىنىڭ ئۈيۈلتاشتەك ئىتتىپاقلىشىپ كۆرەش قىلىشىغا باغلىق. مىللەتلەر ئارا ئىناقلىق بولمىسا، مۇقىملىقمۇ، تەرەققىياتمۇ بولمايدۇ. ئۇنىڭ ئۈچۈن بۇرھان شەھىدى ئىناقلىقنى بەك قەدىرلەيتتى. يازغان ماقالىلىرىدە، سۆزلىگەن نۇتۇقلىرىدا، سۆھبەتلەشكەنلەردە دائىم ئىناقلىق ئۇستىدە توختىلاتتى. ئاز سانلىق مىللەتلەر ئۆزئارا ئىناق بولۇشىنى، ئومۇمەن ئاز سانلىق مىللەتلەر خەنزۇ مىللىتى بىلەن ئىناق بولۇشىنى تەكىتلەيتتى، چۈنكى بۇرھان شەھىدى ئىناقلىقنىڭ ئەھمىيىتىنى نەزەرىيە جەھەتتە تولۇق چۈشىنىش بىلەن بىللە ئۇنىڭ ئۆزۈن يىللىق تۇرمۇش ئەمەلىيىتىمۇ ئىناق بولۇشنىڭ قەدىر - قىممىتىنى تولۇق تونۇتقانىدى. كونا دەۋردە ئىستىبداد

هاكىمىيەتنىڭ ئۇيۇشتۇرۇشى بىلەن يۇز بەرگەن مىللىي نىزالار، مىللەتلەر ئارا ئىناقسىزلىقنىڭ مىللىي زۇلۇم، ئېزىلىش، بارا-ۋەرسىزلىك، هوقۇقسىزلىققا دۇچار قىلغانلىقىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەنىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىناقلىقنى قەدىرلەپ، كۆز قارىچۇقىدەك هىمايە قىلاتتى. كۆپ ۋاقىتلاردا ئۆتمۈشتىكى مىل-لەتلەر ئارا ئىناقسىزلىقنىڭ سەۋەبلىرىنى ۋە ئۇنىڭ مىللەتلەر ئىچىدە كەلتۈرگەن ئېغىر ئاقىۋەتلىرىنى سوزلەپ بېرەتتى. كونا جەمئىيەتتە مىللەتلەر ئارا ماجرالار تۇغۇلغاندا، ئۇلارنى ئىناقلاش-تۇرغانىدى. ئۆلكە ئازاد بولغاندىن كېيىن، بۇرهان شەهىدى ئۆلكە رەئىسى بولۇپ تۇرغان چاغلىرىدا، شىنجاڭ هەرمىللەت خەلقىنىڭ ئىناق بولۇشى ئۈچۈن نۇرغۇن نەتىجىلىك خىزمەتلەرنى ئىشلىدى. بۇرهان شەهىدى مىللەتلەر ئىناقلىقىنىڭ تەشۋىقاتچى-سى، تەشكىلاتچىسى ۋە كەلگۈسى ئىدى. بۇرهان شەهىدى ۋەتەن-پەرۋەر ئىدى. ئۇنىڭ ۋەتەنپەرۋەرلىكى ئالدى بىلەن ۋەتەن بىرلە-كى جەهەتتە ئىپادىسىنى تاپقانىدى. شىنجاڭ ئەزەلدىن جۇڭگونىڭ ئايرىلماس بىر قىسمى، دەپ قارايتتى. بۇ خىل قاراش ئۇنىڭدا ئۇزۇن يىللىق تارىخقا ئىگە ئىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ يازغان ئەسەرلە-رىدە، نۇتۇق ۋە ماقالىلىرىدە ۋەتەن بىرلىكىنى توغرا شەرهلىگە-نىدى. بۇ ئۆز ۋاقتىدا جاهانگىرلار ۋە ئۇلارنىڭ گۇماشتىلىرىنىڭ شىنجاڭ مەسلىسى توغرۇلۇق ئىغۋا، پىتنە ۋە هەرىكەتلىرىگە قاقشاتقۇچ زەربە بەردى.

بۇرهان شەهىدى جۇڭگونى قىزغىن سۆيەتتى. ۋەتەننىڭ ئىستىقبالىغا ئۈمىدۋارلىق بىلەن قارايتتى. ئۇلۇغ ۋەتەن جۇڭگو-دا يۇز بەرگەن تەرەققىياتلار ئۇنىڭغا زور خۇشاللىق بەخش ئېتەت-تى.

يولداش ۋاڭ جېن: «ئۇنىڭ پارتىيىگە بولغان مۇهەببىتى چوڭقۇر، شۇنىڭدەك دۆلەتنىڭ بىرلىكى ۋە مىللەتلەرنىڭ ئىتتىپاقلىقىنى چەكسىز قەدىرلەيدۇ ۋە سەمىمىي هىمايە قىلىدۇ،

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

مۇشۇ ئەڭ مۇھىم سەۋەب تۇپەيلىدىن يولداش بۇرھان شەھىدى شىنجاڭدىكى ھەرمىللەت خەلقىنىڭ ھۆرمىتىگە ئېرىشتى» ، دەپ يازغانىدى.

بۇرھان شەھىدى كەمبەغەل ئائىلىسىدە تۇغۇلغانلىقى ئۈچۈن ياش ۋاقتىدا ئوقۇش پۇرسىتىدىن مەھرۇم بولدى. لېكىن ئوقۇش-نىڭ قەدرىنى بىلگەنلىكى ئۈچۈن ئۆزلىكىدىن تىرىشىپ ئۆگەن-دى. 1929 ـ يىلى گېرمانىيىگە بارغاندا بېرلىن ئۇنىۋېرسىتې-تىنىڭ سىياسىي ـ ئىقتىساد فاكۇلتېتىغا كىرىپ ئوقۇشقا مۇۋاپىق-لەشتۈرۈلدى. ئۆمۈر بويى بىلىم ئىگىلەشكە كىرىشتى. ئۆزىنىڭ خۇسۇسىي كىتابخانىسى بار ئىدى. سوۋېتتە ۋە ئۆزىمىزدە نەشر قىلغان كىتابلارنى ئېلىپ تۇراتتى. كىتابنى كۆپ ئوقۇيتتى. ئەتراپلىق ۋە چوڭقۇر بىلىمگە ئىگە ئادەم ئىدى. خۇسۇسەن ماركـ-سىزم ـ لېنىنىزم ۋە ماۋ زېدۇڭ ئەسەرلىرىنى، تىل، ئەدەبـ-يات، تارىخ قاتارلىق پەنلەرنى تىرىشىپ ئۆگىنەتتى. تىلغا باي ئىدى. تۇركىي مىللەت تىللىرىنى — ئۇيغۇرچە، قازاقچە، تاتار-چە، تۇركچە تىللارنى ۋە خەنزۇچە، رۇسچە، نېمىسچە تىللارنى تولۇق بىلەتتى. بۇرھان شەھىدىنىڭ يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغاندىن كېيىن جۇڭگو پەنلەر ئاكادېمىيىسى پەلسەپە ـ ئىجتىمائىي پەن ئىلمىي بۆلۈمىنىڭ ئەزاسى، مىللەتلەر تىل تەرەققىيات ئورنىنىڭ باشلىقى، مىللەتلەر تەتقىقات ئورنىنىڭ باشلىقى، جۇڭگو پەنلەر ئاكادېمىيىسى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ باشلىقى، شىنجاڭ ئۇنىۋېر-سىتېتىنىڭ مۇدىرى، جۇڭگو سىياسىي ـ قانۇن ئىلمىي جەمئى-يىتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى قاتارلىق ۋەزىپىلەرگە تەيىنلەشتىكى سەۋەبمۇ ئۇنىڭ چوڭقۇر ۋە ئەتراپلىق بىلىم ئىگىسى بولغانلىقى ئۈچۈن ئىدى.

بۇرھان شەھىدى تىرىشچان ئادەم ئىدى. داۋاملىق ئۆگىنەتـ-تى ھەم يازاتتى. كىتابخانلىرىمىز بۇرھان شەھىدىنىڭ 1952 ـ يىلى يازغان «ياقۇپبەگ ھاكىمىيىتى توغرىسىدا» دېگەن تارىخىي

رسالىنى، «يالقۇنتاغنىڭ غەزىپى» دېگەن تارىخىي سەھنە ئەسەرىنى، «شىنجاڭنىڭ 50 يىلى» دېگەن ئەسلىمىسىنى ئوبدان بىلىدۇ. بۇرھان شەھىدى مىللىتارىست شىڭ شىسەينىڭ تۇرمىسىدىمۇ ۋاقىتىنى بىكار ئۆتكۈزۈشنى ئۆزىگە راۋا كۆرمەي، جاپا ـ مۇشەققەتلەرگە بەرداشلىق بېرىپ «ئۇيغۇرچە، خەنزۇچە، روسچە لۇغەت» تۈزگەن ۋە سۇن جۇڭسەننىڭ «3 مەسلەك» دېگەن كىتابىنى ئۇيغۇرچىگە تەرجىمە قىلغان.

بۇرھان شەھىدى ۋەتىنىمىزنىڭ تىنچلىق ئەلچىسى، داڭلىق ئىجتىمائىي پائالىيەتچى ئىدى. ئۇ ھايات ۋاقتىدا نۇرغۇن دۆلەتلەرگە بارغانىدى. خۇسۇسەن ئەرەب دۆلەتلىرى بۇرھان شەھىدىنى ئوبدان تونۇيتتى. ئۇ دۆلىتىمىزنىڭ مۇستەقىل، ئۆزىگە ـ ئۆزى خوجا بولۇش ئاساسىدىكى تىنچلىق دىپلوماتىيىسىنى، دىنىي، مىللىي سىياسەتلەرنى ئەرەب ئەللىرىدە قىزغىن تەشۋىق قىلغان ۋە دوستلۇق مۇناسىۋەتلىرىنى ئورنىتىش ۋە مۇستەھكەملەش ئۈچۈن كۆپ كۈچ چىقارغانىدى. بۇرھان شەھىدى 1956 ـ يىلى جۇڭگو مەدەنىيەت دىپلوماتىيىسىنى باشلاپ ئەرەب دۆلەتلىرىنى زىيارەت قىلدى. بۇنىڭ ئارقىسىدىنلا جۇڭگو ھەج ئۆمىكىگە باشلىق بولۇپ ھەج سەپىرىنى داۋام قىلدى. مەنمۇ جۇڭگو ھەج ئۆمىكىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى بولۇپ بۇ ئەمگەككە قاتناشتىم. بۇ قېتىمقى ھەج ئۆمىكىمىز 35 كىشىدىن تەركىب تاپتى. بىزنىڭ ۋەزىپىمىز ھەج قىلىش ۋەزىپىسىنى تۈگەتكەندىن كېيىن ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە كۆپرەك ئەرەب دۆلەتلىرىگە بېرىپ، دوستلۇق خىزمىتى ئىشلەش ئىدى. بۇ قېتىمقى ھەج سەپىرىدە بىز سەئۇدى ئەرەبىستانى، مىسىر، سۇرىيە، لىتۋا، ئىئوردانىيە، تونىس، ئافغانىستان قاتارلىق دۆلەتلەردە بولغانىدۇق. ھەر بىر بارغان جايلاردا دۆلەت، ھۆكۈمەت باشلىقلىرى، جامائەت ئەربابلىرى بىلەن ئۇچراشتۇق ۋە سۆھبەتلەشتۇق. بۇ ئۇچرىشىشلاردا بۇرھان شەھىدى ئۆزىنىڭ تىنچلىق ئەلچىسى ۋە داڭلىق

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

ئىجتىمائىي پائالىيەتچى ئىكەنلىكىنى نامايان قىلدى. بۇ ۋاقىتلار-
دا بىزنىڭ ئەرەب مەملىكەتلىرىدە مىسىر بىلەن دىپلوماتىك ئالاقە-
مىز بار ئىدى. سۇرىيىدە پەقەت ۋاكالەتخانىمىز بار ئىدى. بىز-
نىڭ مىسىردىن باشقا دۆلەتلەردە ئەلچىخانىمىز بولمىغانلىقى ئۈ-
چۈن، ئۇ دۆلەتلەرگە بېرىش ۋە پائالىيەت ئېلىپ بېرىش ئوڭاي
بولمىدى. لېكىن بۇرھان شەھىدىنىڭ ئىجتىمائىي پائالىيەت جە-
ھەتتە مول تەجرىبىگە ئىگە بولغانلىقى ۋە ئەرەب دۇنياسىدا نامى
بولغانلىقى ئۈچۈن خىزمەتلىرىمىز نەتىجىلىك بولدى. بۇ دۆلەت-
لەردە دەسلەپكى قەدەمدە دوستلۇق ئاساسىنى ئورناتتۇق.

بۇرھان شەھىدى ئازادلىقتىن كېيىن ئىلگىرى- كېيىن بو-
لۇپ جۇڭگو - ھىندىنوزىيە دوستلۇق جەمئىيىتىنىڭ باشلىقى،
جۇڭگو - ئەرەب بىرلەشمە خەلىپىلىكى دوستلۇق جەمئىيىتىنىڭ
باشلىقى، جۇڭگو خەلق تىنچلىقنى قوغداش كومىتېتىنىڭ مۇئا-
ۋىن رەئىسى، جۇڭگو ئاسىيا، ئافرىقا ئىنقىلابىي كومىتېتىنىڭ
مۇئاۋىن رەئىسى، جۇڭگو ئافرىقا خەلقلىرى دوستلۇق جەمئىيە-
تىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى، جۇڭگو - ئاسىيا، ئافرىقا ئىلمىي
جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى قاتارلىق ۋەزىپىلەردە بولغانە-
دى. بۇرھان شەھىدى ئۆزىنىڭ ئەقىل - پاراسىتىنى تولۇق
جارى قىلدۇرۇپ، بارلىق كۈچ - قۇۋۋىتىنى سەرپ قىلىپ،
ھارماي - تالماي مەملىكىتىمىز جۇڭگونىڭ چەت ئەللەر بىلەن
بولغان دوستلۇقىنى تىكلەش، مۇستەھكەملەش ۋە تەرەققىي قىلە-
دۇرۇشتا ئۆچمەس تۆھپىلەرنى ياراتتى.

بۇرھان شەھىدى ئۆلكىلىك ھۆكۈمەتنىڭ رەئىسى بولۇپ
ئىشلىگەن ۋاقىتتا، مەن ماۋارىپ نازارىتىنىڭ نازىرى ئىدىم.
خىزمەت مۇناسىۋىتى بىلەن كۆپ ئۇچرىشىشقا توغرا كېلەتتى.
ھەج سەپىرىدە ئۇچ ئاي بىللە بولدۇم. مەملىكەتلىك خەلق قۇ-
رۇلتاي ۋە مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەش مەجلىسلىرىدە بىللە
بولدۇم. بۇرھان شەھىدىنىڭ ئاخىرقى ھاياتىغىچە بېرىش - كېد-

لىش ئالاقەم قويۇق بولدى. بۇرھان شەھىدى بىلەن بىللە بولغان ۋاقىتلىرىمدا، ئۇنىڭ كۆپ ياخشى خىسلەتلىرى ماڭا تەسىر قىلدى.

بۇرھان شەھىدى كەمتەر ئادەم ئىدى. ئۆزىنىڭ دۆلەت ۋە جەمئىيەتتە تۇتقان ئورنىنىڭ يۇقىرىلىقىغا قارىماستىن، ئۇنىڭدا قىلچە مەغرۇرلۇق، تەكەببۇرلۇق يوق بولۇپ، ھەممە ئادەملەرگە ياشىنىڭ چوڭ ـ كىچىكلىكىگە، خىزمەت ئورنىنىڭ يۇقىرى ـ تۆۋەنلىكىگە، مىللەت، جىنس ۋە دىن ئېتىقادىغا قارىماستىن سەمىمىي، دوستانە مۇئامىلە قىلاتتى. بۇرھان شەھىدى چوڭقۇر ۋە ئەتراپلىق بىلىمگە ئىگە بولغانلىقى، ھاياتىدا كۆپ ئىشلارنى ئۆز بېشىدىن كەچۈرگەنلىكى ۋە مول تەجرىبىگە ئىگە بولغانلىقى ئۈچۈن، ھەر تەبىقە ئادەملەر بىلەن ئورتاق تىلغا ئىگە ئىدى. سۆزلەشكەندە ھېكايە، لەتىپە، ماقال ـ تەمسىللەر بىلەن سۆزنى دەلىللەپ، ئۆزىگە جەلپ قىلالايتتى. سۆزى چوڭقۇر، مەنالىق بولۇپ، تەرىبىيۋى ئەھمىيەتكە ئىگە ئىدى.

ئۆگىنىشكە ماھىر ئىدى. ئۇ، ئۆزىنىڭ كەسپىگە دائىر ماركسىزم، لېنىنىزم، ماۋ زېدۇڭ ئىدىيىسى، پارتىيە، ھۆكۈمەت ھۆججەتلىرى، گېزىت ـ ژۇرناللارنى ئوقۇشتىن سىرت، ئەدەبىي ئەسەرلەرنى ھەم كۆرۈپ تۇراتتى. چەت ئەل ئەدەبىياتى بىلەن ھەم شۇغۇللىناتتى. روس كلاسسىكلىرى ۋە سوۋېت ئەدەبىياتى بىلەن ئوبدان تونۇش ئىدى. ئۆگىنىش بىلەن بىلىم يېزىقچىلىقىغىمۇ ئەھمىيەت بېرەتتى.

تۇرمۇشى تەرتىپلىك ئىدى. بىر كۈنلۈك ھايات سائەت، مىنۇتلارغا بۆلۈنگەنىدى. ۋاقىتنى بەك قەدىرلەيتتى، ئىشلەشنى، ئوقۇشنىمۇ بىلىشنىمۇ بىلەتتى، ۋاقىتنىدا تۇراتتى، ۋاقىتىدا ياتاتتى، ۋاقىتىدا تاماق يەيتتى. ھەر كۈنى ئەتىگەن تۇرۇپ گىمناستىكا ئويناياتتى، كەچتە يېتىشتىن بۇرۇن خاتىرە يازاتتى. سالامەتلىكە ئەھمىيەت بېرەتتى، يېمەك ـ ئىچمەككە دىققەت قىلاتتى.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

بۇرھان شەھىدى تەۋەللۇتىنىڭ 100 يىللىقىنى پارتىيە، ھۆكۈمەت ئورۇنلىرى ۋە سىياسىي كېڭەش ئالاھىدە خاتىرىلەشنى بەلگىلىدى. بۇ ناھايىتى ئورۇنلۇق بولدى، بۇ شىنجاڭ ھەرمىللەت خەلقىنىڭ ئارزۇسى ئىدى.

بۇرھان شەھىدى خەلقىمىزنىڭ قەلبىدە مەڭگۈ ياشايدۇ.

جاۋابكار مۇھەررىر: دىلدار ئەزىز